

DE ZEE EN DE MEERMIN

door Walter DEBROCK

(Vervolg van ons jubileumnummer)

5. MEERMAN EN MEERMIN IN DE KUNST

De „nieuwe lente en een nieuw geluid”, die de bekende Nederlandse dichter Herman Gorter bezingt in „Mei”, wordt geschilderd met wonderlijke verzen waarin zeewezens niet ontbreken.

„Zo was de zee, er stak

Een vlag van alle gevelds, achter 't raam
Der golven brandden rijen lichten, saam
Liep het volk. meermannen zwommen aan,
Nimfen en elven der zee...”

In de blijdschap van het Meiwerk zijn de meermannen er weer :

„... een gezang

Zongen een school meermannen...”

Onze bloedeigen Hendrik Conscience, „die zijn volk leerde lezen”, maakt van een zeemeermin een behekste koningsdochter die in een schitterend paleis onder de zee leeft en er bewaakt wordt door een enorme zeekeeft. Wie deze bewaker verslaat moet met de meermin trouwen. Men kan het ganse verhaal te lezen krijgen in Conscience's „Zeemanshuisgezin”. Wellicht heeft de schrijver het verhaal ergens opgetekend bij een of ander Antwerpse volksverteller uit zijn jeugd.

Reeds zeer vroeg spreken de Vlaamse letteren over „die maerminne”. Jacob van Maerlant, in zijn didactisch gedicht „Der Naturen Bloeme”, een résumé van wat men in de 13de eeuw van dieren, planten en grondstoffen wist of ten minste dacht te weten, vermeldt ze als half vrouw, half vis, met een geschubde visstaart.

„Syrena dat es die maerminne
Physiologus hevet inne
Dat si draghen wijfs ghelike
Toten navels sekerlike...”

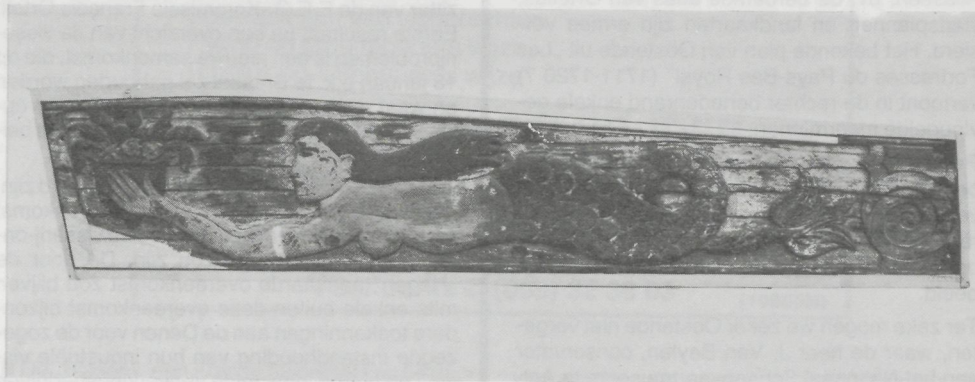
De Physiologus, waarvan in deze verzen sprake is, is een boek met de beschrijving van allerlei dieren en stond model voor een ganse reeks „bestiaria”, waarin natuur en dieren, vaak zeer legendarisch, worden beschreven.

De „maerminne” van van Maerlant verlokt eveneens de „scipliede” met haar gezang en, zoals Odusseus, zouden deze best hun oren stoppen om „haren sanc” niet te horen.

In de klassieke Oudheid zijn allusies en verhalen van sirenen niet te tellen. De Romeinse moralist Seneca gebruikt vergelijkingen met sirenen om zijn ideeën te verduidelijken.

Ook in de plastische kunsten en in de ornamentatie worden meerman en meermin vaak uitgebeeld.

Wie enigszins vertrouwd is met Oostende en in de Vlaanderenstraat het huis van James Ensor kent, zal zich zeker het meerminnetje herinneren uit het uitstalraam van het boetiekje. Het is van Japanse oorsprong en ziet er eerder uitgemergeld uit. Het is uit hout gesneden met echt haar op het hoofdje en echte schubben op haar staart. De schilder was er bijzonder op gesteld en heeft het met grote en bijna jaloerse zorg ge-

Boegversiering van Oostendse visserssloop (± 1900).
Foto Nationaal Scheepvaartmuseum Antwerpen.

koesterd tot aan zijn dood. Verbondenheid met de tover van de zee ?

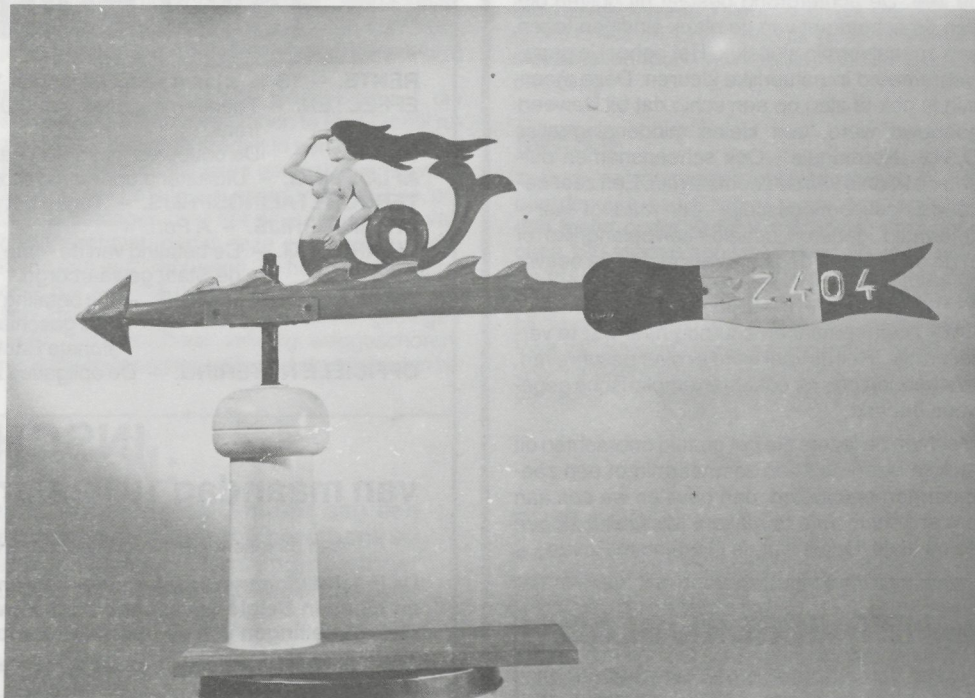
Wie kent niet het lieve zeemeerminnetje, symbool van de Deense poëzie, werk van de beeldhouwer Edvard Eriksen, dat de toegang tot de haven van Kopenhagen als het ware bewaakt en beschermt ? Het werd er geplaatst als herinnering van een meerminverhaal van de grote Deense schrijver Andersen.

De Vlaamse etser Frans Masereel, een van de „grote vijf” Vlaamse houtsnijders van de twintiger en dertiger jaren, heeft herhaaldelijk zeemeerminnen uitgebeeld. In 1932 heeft hij zo waar een bundel met 28 houtsneden – een soort beeldverhaal – gepubliceerd, getiteld „La Sirène”.

Verschillende andere houtsneden van zijn hand kenden hetzelfde thema, o.a. het machtige „Zeegoden” van 1947. Wellicht speelde hierbij de herinnering aan zijn geboorteplaats Blankenberge mee.

Echte Rubensiaanse, forsig gevleesde zeemeerminnen, schragen met andere zeewezens het bekende schilderij van P.P. Rubens, gewijd aan de ontschepping van Marie de Medici te Marseille. Het schip waarop Marie de Medici werd afgebeeld werd begeleid door Neptunus en de zeemeerminnen waarvan Frans Baudouin, in zijn standaardwerk over Rubens, zegt dat deze forse figuren Maria als het ware optillen „in een goddelijk empyreum”.

(Vervolg op blz. 16)

Windwijzer van de Heistse motorsloop Z.404 Laura-Camiel-Anne. 1945.
Foto Nationaal Scheepvaartmuseum Antwerpen.

(Vervolg van blz. 15)

Afbeeldingen van meermannen en meerminnen komen voor op meubels en op drinkbekers, w.o. de beroemde „nautilus cups” van de 16de en de 17de eeuwen. Hun beeld wordt verwerkt in windwijzers, van welke men enkele vindt te Wenduine die, volgens Eric Lepeer, van de hand van scheepstimmerman Louis Dumeez zijn. Dumeez sneed er ook voor Zeebrugse vaartuigen.

Atlanten, bv. de beroemde atlas van Ortelius, stadsplannen en landkaarten zijn ermee versierd. Het bekende plan van Oostende uit „Les Fortresses du Pays-Bas Royal” (1711-1720 ?) vertoont in de rechter benedenrand enkele gevleugelde meerminnen.

Restaurants en cafés dragen de naam en het beeld in hun uithangbord. We kennen niet zover van ons af een paar „Sirène d'or” en „La Sirène”... Meermannen en meerminnen sieren ook wel eens schepen op de steven of als boegbeeld.

Ter zake mogen we zeker Oostende niet vergeten, waar de heer J. Van Beylen, conservator van het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen, een paar typische beelden ontdekte. Deze ijverige speurder en verzamelaar van al wat met het schip en de scheepvaart te maken heeft, wist van de vroegere scheepsbouwwerf J. Denye te Oostende, een paar boegplanken met zeemeerminnen te bekomen. Twee dezer boegplanken bevinden zich in het museum. Hij verhaalt in een studie verschenen in de Mededelingen van de Marine Academie, boek XXIII dat de werf Denye op haar boegplanken een zeemeermin liet beitelen, wel het fraaiste ornament, zegt hij, dat men op Vlaamse vissersschepen aantrof. Ze zijn gesigineerd HP, initialen van H. Pilayes, die in opdracht van de werf die boegplanken sneed. Op de plank is in laagrelief een horizontaal liggende zeemeermin afgebeeld. Ze heeft een geschubde, gekrulde staart die een acantusachtige vorm heeft. Ze heeft waaierende haren en houdt tussen haar vooruitgestoken armen een vaas met planten en vruchten vast, symbool van de vruchten van de zee. De achtergrond bestaat uit golven die aan de achterkant van de plank eindigen tegen een spiraalvormig sluitstuk. Het geheel is gepolychromeerd in natuurlijke kleuren. Deze meermin is ook te zien op een schip dat bij Deweert gebouwd werd, een kleine middenslagtreiler O.342 „Normandie”. Ook scheepsnamen duiden op kennis van de zeemeermin. Een zeer bekend Engels oorlogsschip – een man-of-war – „Mermaid” geheten, speelde een belangrijke rol in de strijd tegen de zeerovers in de 18e eeuw.

xxx

Over zeemeerminnen zou nog heel wat te vertellen zijn. Reeds veel werd er over geschreven. We hebben ons tot enkele exemplarische gegevens beperkt.

Mochten de lezers die het geduld oprachten dit stuk te lezen ooit een zeemeermin of een zee-meerman ontmoeten, dan bevelen we ons aan om er kennis mee te maken. Misschien zingen ze nu al de liedjes van de Oostendse Revue...

„HET VISSERIJBLAD”

„Het Visserijblad” is ook verkrijgbaar bij dagbladverkopers, per los nummer, te Knokke-Heist, Zeebrugge, Oostende en Nieuwpoort.

BETERE VOORUITZICHTEN VOOR HET DEENS-E.E.G. KONFLIKT

Hans Dietrich Genscher, de Westduitse minister van Buitenlandse Zaken die de E.E.G.-ministerraad voorziet tot 30 juni van dit jaar, heeft zich deze week hoopvol uitgelaten over een mogelijke oplossing van het Deens-E.E.G. konflikt en dit na een bijeenkomst te Straatsburg met zijn Deense collega Elleman en de ondervoorzitter van de E.E.G.-Kommissie François Orto. Eerste resultaat na een overzicht van de visserijproblemen is een nieuwe samenkomst, die op 18 januari e.k. te Brussel zal gehouden worden en waar men zal trachten tot een volledige oplossing te komen. Ondertussen wordt langs beide zijden onderhandeld.

Genscher zou in dit verband bijna overtuigd zijn, dat men tegen 24 januari tot een overeenkomst zal komen, zonder dat er van nieuwe visserij-onderhandelingen sprake zou zijn. De door de „Negen” aanvaarde overeenkomst zou blijven mits enkele buiten deze overeenkomst bijzondere toekenningen aan de Denen voor de zeggende instandhouding van hun industriële visserij en hierop ingestelde verwerkingsbedrijven voor vismeel en visolie.

De Deense minister zelf was ook optimistisch gestemd maar liet toch doorschemeren, dat Denemarken voor zijn industriële visserij, waarborgen op langere termijn wenst en hierbij op meer Britse soepelheid rekt. Ondervraagd over welke soepelheden het hier dan gaat of zou gaan, wenste Elleman het antwoord schuldig te blijven. Niemand kan zijn zienswijze delen omdat deze industriële visserij zeer schadelijk is en blijft voor de ganse gemeenschap.

We herhalen dat de Denen, buiten de E.E.G.-overeenkomst onder de lidstaten, in laatste instantie nog 20 duizend ton makreel aangeboden werden en faciliteiten in de Noorse ekono-

mische zone. Dit scheen toen echter, ofwel niet voldoende te zijn, ofwel niet voldoende voor langere duur gewaarborgd geweest te zijn, als wij de woorden van de Deense minister dieper ontleden. Tenslotte menen we, dat de strakke en besliste houding van Groot-Brittannië toch ook de Denen het nut van een overeenkomst door onderhandelingen heeft doen inzien. In elk geval zitten de Schotse schippers al verlangend naar een totale overeenkomst uit te kijken omdat ze aldus terug in het Noorse deel van de Noordzee hun traditionele visserij op kabeljauw (de zogenaamde groene kabeljauw) en de schelvis zouden kunnen uitoefenen. Thans visen deze treilers eveneens in het Britse deel van de Noordzee, maar hierdoor telt men er te veel treilers die dan nog doorgaans op dezelfde soorten vissen, namelijk hoofdzakelijk schelvis en wijting.

SCHADEGEVALLEN IN DE ZEEVISSERIJ

■ Aan boord van de Z.34 moest tijdens de visserij het toerental van de motor verminderd worden wegens het oplopen van de temperatuur en trillingen op het achterschip. Bij nazicht bleek dat zich een rode plastieke tros op de schroef had vastgezet. Besloten werd de visserij te staken en koers te zetten naar Oostende. Tijdens het varen kwam water in het schip langs de dichtingsring van de schroefas.

KONINKRIJK BELGIË

Wegenfonds – 13% LENING 1983 - 1991

RENTE. – 13 % 's jaars vanaf 24 januari 1983.

EFFECTEN. – Toonderobligaties van 5.000, 10.000, 25.000, 50.000, 100.000 en 500.000 frank.

De coupures van 5.000 frank worden als bijpassing afgeleverd.

AFLOSSING. – Uitsluitend door terugkoop.

TERUGBETALINGSPRIJS. – Tegen het pari op de eindvervaldag van 24 januari 1991.

UITGIFTEPRIJS. – A Pari.

WAARBORG. – De betaling van de rente en de terugbetaling van de obligaties worden door de Staat gewaarborgd.

DIENST VAN DE LENING. – De betaling van de coupons en de terugbetaling van de obligaties geschieden aan de loketten van de Rijkskassier, bij de Nationale Bank van België, te Brussel en buiten de hoofdstad.

OFFICIËLE NOTERING. – De obligaties zullen officieel ter beurze worden genoteerd.

INSCHRIJVING

van maandag 10 januari tot vrijdag 21 januari 1983

Aan de inschrijving kan vóór laatstvermelde datum een einde worden gesteld.

De inschrijvingen worden zonder kosten aangenomen bij de Nationale Bank van België en bij de in België gevestigde banken, wisselagenten en de ertoe gemachtigde financiële instellingen van de openbare sector en spaarkassen.

De uitgifteprijs is volledig in speciën te betalen bij de inschrijving.

Brussel, 7 januari 1983.

De Minister van Openbare Werken,
belast met het beheer van het Wegenfonds,
L. OLIVIER.

(8953V)